

Izbaje vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sun-
days and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.
Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je \$3.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., ponedeljek, 27. julija (July 27), 1925. Subscription \$3.00 Yearly. STEV.—NUMBER 174
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

W. J. Bryan je naglo umrl; zadela ga je kap v spanju

Znani vodja demokratov in protestantovskih fundamentalistov, ki je zadnje tedne stal v ospredju kot glavni tožitelj profesorja Scopesa v evoliucijskem procesu, je šel spat po obedu in ni se več zbudil. Njegovo truplo odpeljejo v Nebrasko.

DUH RUDARJEV JE NEUPOGLJIV V BOJU

Priljubljeni so na vas. — Tudi na stavko, če ne odnehajo premogovniški podjetniki. — To je pokazala konvencija prvega distrikta rudarske organizacije.

Wilkes-Barre, Pa. — Na konvenciji prvega distrikta rudarske organizacije U. M. W. A., je določeno pokazalo, da je duh rudarjev neupogljiv. Thomas Kennedy, finančni tajnik organizacije, je čital izjavo, ki jo je Samuel D. Warriner, zastopnik premogovniških podjetnikov, podal na konferenci v Atlantic Cityju. Ta izjava se glasi: "Izjavlja se, da rudarji ne žele stavke. Da se ji izognejo, morajo popustiti od svoje zahteve za 10-odstotno zvišanje meze."

Ko je Kennedy prečital to izjavo, je nekaj časa utihnil, nato je pa rekel: "Vprašam pet ali šest sto delegatov na tej konvenciji, ljudi, ki ravnokar prihajajo iz rudniških okrajev, ako je zadnji stavek podjetnikov resničen?" "Ni, ni", je grmelo po dvorani.

Nato je Kennedy izrekel željo, da naj časnikarji poročevalci to poročajo svojim listom kot odgovor na podjetniško izjavo. V začetku svojega govora je Kennedy povdarjal, kako zarotniški Wall Street želi uničiti organizacijo rudarjev. Njih stremjenje ne gre le za tem, da uničijo rudarsko organizacijo na antracitnem polju, ampak uničiti jo žele tudi na polju mehkega premoga v Ohiju, Kanadi, Pennsylvaniji, Zapadni Virginiji, Kentuckyju, Tennesseeju. Povedal je, da se posebno prizadeva, da uniči rudarsko organizacijo na antracitnem polju, ampak uničiti jo žele tudi na polju mehkega premoga v Ohiju, Kanadi, Pennsylvaniji, Zapadni Virginiji, Kentuckyju, Tennesseeju. Povedal je, da se posebno prizadeva, da uniči rudarsko organizacijo na antracitnem polju, ampak uničiti jo žele tudi na polju mehkega premoga v Ohiju, Kanadi, Pennsylvaniji, Zapadni Virginiji, Kentuckyju, Tennesseeju.

Progled dnevnih dogodkov

- Amerika.** William Jennings Bryan je naglo umrl, ko se je pripravil na največjo versko vojno v Ameriki. Zadela ga je kap v spanju. Rudarji so do zdaj neupogljivi. Krojaški delavci so tudi na svojem mestu v boju. Evoliucijska tožba v Washingtonu bo najbrž zavrnjena in vprašanje protievoliucijskih zakonov pride pred kongres. Poljski pridelek v Kansasu. Industrijski delavec ima najkrajše življenje. Po svetu. Pred velikih industrijskim konfliktom v Angliji. Pašič je odšel v češke toplice, ko je ugnal Radiča. Mandžurski diktator terorizira delavce v Sangaju. Rifijanci se umikajo na celi črti, poročila Pariz.

Agitirajte za "Prosveto"

KROJAŠKI DELAVCI SO NA SVOJEM MESTU

Sodnijska prepoved jih ni uklenila. — Kompanija ima zdaj že druge načrte. — Prepričala se bo, da ji tudi taki načrti ne bodo koristili.

New York, N. Y. — Organizacija krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers Union nadaljuje z bojem proti krojaški podjetniški tvrdki International Tailoring Co., dasi je tvrdka izposlovala začasno sodnijsko prepoved. Unija je najela odvjetnika Max D. Steyer, da nastopi v njenem interesu na sodišču.

Organizacija krojaških delavcev se bojuje proti tej tvrdki na dveh frontah.

Stavka je v New Yorku in Chicagu. V Chicagu gre kompaniji zelo trda. Organizacija krojaških delavcev je v mestu vetrov krepka in močna. Zastoj se trudi kompanija v Chicagu pomandirati delavsko organizacijo, stokajo uradniki kompanije v newyorškem uradu. Družba si je zdaj izmislila drug načrt, da ukroji delavce v Chicagu. Pogajati se je pričela za nakup suknarne v Rock Islandu, Ill. Ako se kupčija obnese, bo v tem mestu zgradila tudi krojaške delavnice.

Delavci se takim poizkusom smejejo. Kakor hitro se družba s svojimi krojaškimi delavnicami preseli v Rock Island, ji bo sledila delavska organizacija. Družba ne bo pridobila ničesar. Kadar bo prišlo do stavke, bo še težje dobila stavkokaže kot v Chicagu.

Družba bo s selitvijo v Rock Island napravila delavcem nekaj selivnih stroškov, sama jih pa bo imela tudi in sicer zelo velike, dasi ji selitev ne bo pomagala.

CESTNOŽELEZNIŠKA DRUŽBA JE ODNEHALA.

Ogromna večina glasov za stavko je pomagala.

Boston, Mass. — Kompanija, ki lastuje nadulčno železnico, se je udala. Priznala je, da se bo pogajala po metodi, ki je v veljavi že štirinajst let. James H. Vahay, zastopnik unije cestnoželezniških uslužbencev, in Roland W. Boydon, zastopnik bostonske nadulčne železnice, sta izvolila tretjim razsodnikom Nelson P. Brown.

Ta metoda določa, da vsaka stranka najprvo izbere svojega razsodnika, oba razsodnika skupaj pa tretjega. Kompanija je hotela izpremeniti ta sistem in sicer, da bi vsaka stranka pri nasprotni stranki izbrala najprvo pet kandidatov za razsodnike, nakar bi tretja oseba — najbrž governor — imenovala razsodnike.

Kompanija je bila izredno trmoglava, dokler uslužbenci niso z ogromno večino odglasovali za stavko. Po nobenim pogojem ni hotela odnehati. Ko je pa videla, da stavka postane neizogibna in je že governor, ki je bil na strani kompanije, izjavil, da je tehnično pravica na strani uslužbencev, je pa družba odnehala, ker ni imela izgleda, da bo javno mnenje na njeni strani.

UDAREC PROTI ROCKEFELERJEVEMU DARILU.

Lake Geneva, Wis. — Tukaj zboruje konvencija Wisconsinke državne delavske federacije. Wm. Coleman, državni poslanec, ki je na konvenciji kot delegat organizacije plesarskih delavcev in sobnih slikarjev, je kritiziral dar, ki ga je darovala Rockefellerjeva ustanova univerzi države Wisconsin.

Coleman je rekel: "Dovolite, da se bogastvo ugnezdi in bogastvo bo pričakovalo povračilo."

Industrijski delavec ima najkrajše življenje

Povprečna starost delavca je 42 let, to je osem let krajša kakor onih, ki ne delajo v industrijah.

Washington, D. C. — Dr. J. C. Hanchett, vrhovni zdravniški direktor organizacije Makabejev, je poročal na konvenciji te organizacije zadnje dni, da razmere, v katerih človek živi, učinkujejo na dolgotrajno življenje, ne pa pododovane lastnosti.

"Industrijski delavci, ki začno delati v dvajsetem letu, skrajšajo svoja življenja povprečno za osem let. To je posledica njihovega dela. Povprečna dolgotrajnost življenja industrijskega delavca je danes 42 let, dočim je povprečna dolgotrajnost onih, ki ne delajo v industrijah, 50 let. Umrlijski vstrel valad nezdod med industrijskimi delavci je dvakrat in pol večja kakor pa med onimi, ki ne delajo v industrijah," je poročal dr. Hanchett.

Pomagaj — sodnijska prepoved! Pomagaj!

TAKO KLIČE NA POMOČ KLOBUČARSKA TVRDKA.

To je zdaj bilka, za katero se lovi.

Bridgeport, Conn. — Tvrdka F. Berg & Co., zagovornica odprte delavnice, prizna, da je tepena od stavkarjev, ki jih vodi njih organizacija United Hatters, ako sodnik John J. Walsh ne izda začasne prepovedi proti stavkarjem in jim v nji prepove razpustitvenje stavkovnih straž.

Tvrdka se je preselila iz Orange, N. J., v Norwalk. Ob tem času je naznanila, da se je preselila, da zniža obratne stroške in da ne bo nikdar priznala unije. Tvrdka je imela svojo tovarno v Orangu skozi šestdeset let. Njena preselitev je povzročila, da je bilo v Orangu več klobučarskih delavcev brez dela. To je bil seveda udarec za organizacijo klobučarskih delavcev.

Unija je pa sledila tvrdki. Ko je tvrdka odprla svoje nove delavnice v Norwalku so bili tu zastopniki unije in vprašali tvrdko, če podpisuje pogodbo z unijo. In Berg jim je odgovoril: "Najmanjše prilike nimate za kaj takega."

Ko je pa izbruhnila stavka, je pa Berg kmalu spoznal, da se delavci ne šaljijo. Delo stavkovnih straž je bilo tako plodono, da so neorganizirani delavci prenehali z delom v delavnicah tvrdke. Kompanija je nato najela advokate, da so šli na sodišče argumentirati, da mora tvrdka bankrotirati, če ne bo izdana sodnijska prepoved proti stavkovnim stražam. Unija je pa nato odgovorila, da tvrdki ni treba bankrotirati, ampak podpisati naj pogodbo z organizacijo klobučarskih delavcev. Če pa tvrdka ostane trmoglava, tedaj ne bo unija odnehala.

Ta tvrdka je delala ravno take poizkušnje že v Orangu. Za organizacijo klobučarskih delavcev ni njeno postopanje nič novega.

STAVKA STAVBINSKIH DELAVCEV V BOSTONU.

Boston, Mass. — Na tukajšnji arenji šoli so zastavkali vsi stavbinski delavci, ker je stavbinski podjetnik odsvolil organizirane električarje. Dokler se stavbinski podjetniki ne spametuje, se organizirani stavbinski delavci ne vrnejo na delo.

Velik požar na Danskem.

London, 25. jul. — Sem je prišla vest o velikem požaru v novem pristanišču Odense na Danskem. Štiri skladišča s tisočimi tonami žita so v plamenu in mnoge ladje so v nevarnosti. Vnel so se tudi ogromni kupi premoga na pomolih. Vojaške čete pomagajo pri gašenju.

PRED INDUSTRIJSKO VOJNO V ANGLIJI

135.000 tekstilnih delavcev je zastavkalo. Vlada kliče rudarje in lastnike rovov na konferenco in sporazum.

London, 25. jul. — Prva stavka v konfliktu med delavci in delodajalci na Angleškem, ki preti ustavitvi kolesa v vseh industrijah to poletje, je prišla včeraj, ko je 135.000 tekstilnih delavcev odločilo orodje v Leedsu, Bradfordu, Halifaxu in Huddersfieldu na Skotskem. Delavci so odklonili razsodišče, katerega je ponudil vladni posredovalec; zavrgli so tudi kompromis, katerega so nudili lastniki tovarov v zadnjem trenutku. Angleška industrija je valed tega prišla v velike škruppe.

Včeraj zjutraj je prišlo do prvih nemirov med stavkarji in policijo v Bradfordu. Nemiri so hitro prenehali, ko je par sto delavcev, ki so hoteli ostati na delu, zapustilo tovarno.

Situacija na premogovnem polju je neizpremenjena. Vlada vročično deluje na vse načine, da prepreči konflikt. Mornarični minister Bridgeman je povabil zastopnike rudarjev in lastnikov rovov na konferenco prihodnje sredo. Premier Baldwin bo v ponedeljek konferiral s posebnim odborom Kongresa strokovnih unij.

Voditelji rudarjev pravijo, da se udeležijo konference v sredo v svrhu, da čujejo kaj ima vlada povedati, ne odnehajo pa niti za las od svojih zahtev. Zveza rudarjev je začela delati priprave za veliki konflikt. Aranzirala bo vse potrebno za varnost premogovnikov med stavko in organizirala postaje za prehrano družin rudarjev.

Mandžurski diktator terorizira delavce

Njegovi vojaški oblastniki so udarili po organizacijah kitajskih delavcev v Sangaju.

Sangaj, 25. jul. — Lokalni kitajski vojaške oblasti, ki so v rokah poveljnikov Čang Tso-linove mandžurske armade, so včeraj z oboroženo silo udrele v urade kitajskih delavskih organizacij, aretirale mnogo oseb in večino uradov zaprle. Prizadete so unije mornarjev, dijakov, trgovskih pomočnikov, učiteljev in splošnih delavcev. Voditelji delavskih organizacij so takoj izjavili, da so vojaške oblasti v zvezi s tujezemskim imperijalizmom in mandžurski diktator Čang Tso-lin je v službi veselil. Štrajk v japonskih tekstilskih tovarnah se nadaljuje brez kake izpremembe. Kitajski stavkarji so neomajni v svojih zahtevah za priznanje unije, izplačanje vse meze tekom stavke, mezdnih po-višek in odškodnino za ubite in ranjene delavce. Japonski lastniki tovarov so pripravili povlašiti plačo in odškoditvi sorodnike ubitih delavcev, nočejo pa nič slišati o priznanju unije in izplačanju meze med stavko.

NEKDO NAJ POMETE HIŠO.

Chicago, Ill. (F. P.) — "Uprava kriminalne justice leži na hrbtu povsod in v tej deželi, in kriminalci so na vrhu in ji vtičkajo svoje prste v njene oči. Nasil morilci, zvodniki, roparji, žepni tatovi in pobojniki marširajo s sodišča, iz ječ in kaznilnic. Zakon jih ne more kaznovati. To so gospodarji v tej državi." — Chicago Tribune, uvodni članek dne 23. julija, 1925.

Dnevnik Tribune vedno apelira na vlado, da naj pomete v Mehiki in pusti Rusijo osamljeno. Zgornje je opis mesta, države in okraja, v katerem izhaja.

Pašič odšel na Češko, ko je pobesal Radiča

Stari lisjak ne mara videti izpreobrnjenega Stipice, ko ga je ovil okoli prsta.

Belgrad, Jugoslavija, 25. jul. — Stepan Radič, vodja hrvaških kmetov, je prišel v Belgrad, Nikola Pašič, ministrski predsednik, ki je upognil Radiča, je pa odšel iz Belgrada v češke toplice. Radikalni listi sicer poročajo, da je Pašič odpotoval naglo po nasvetu zdravnikov, toda oni, ki poznajo razmere, pravijo, da se je Pašič umaknil, ker ne mara videti Radiča osebno. Dalje pravijo, da se je Pašič odpravil v prijeten kotic, iz katerega bo zdaj opazoval Radičovo obnašanje. Koalicijaska vlada, ki sestoji iz radikalcev, neodvisnih demokratov in radičevcev, ne bo dolgo živela, če Radič zopet naredi kakšno neumnost. Medtem se Radič solnci v luči nove politične popularnosti. Povsod, kamor pride, proslavlja kralja in sporazum med hrvaškimi republikanci in srbskimi radikali. Ko je prišel v Belgrad, je dejal: "Mi pokažemo svetu, da napol divja balkanska ljudstva vedo kako je treba organizirati parlamentarno vlado in poravnati svoje difference brez civilne vojne."

Položaj na maročkem bojišču

Francozi javljajo o veliki zmagi. Rifijanske čete se umikajo nazaj v hribe.

Fez, Maroko, 25. jul. — Francoski generalni štab poroča, da je Abd-el-Krimova armada desorganizirana po zadnjem zlomu rebelne ofenzive in Rifijanci so na begu nazaj v hribe. Obenem poroča, da so domačini v francoskem Maroku, ki so na skrivaj in deloma odprto pomagali Abdel-Krimu, "rdečemu sultanu" — kakor ga imenujejo — postali hladni pod vtisom velikih priprav Francozov za protiofenzivo. Ko so domačini videli prihajanje svežih čet, nove topove in tanke, ki se dnevno pomijejo na fronto, so bili alarmirani in pretrgli so stike z uporniki. Največji nered med Rifijanci so pa naredili — kakor javlja generalni štab — francoski bojni eroplani, ki vsak dan spuščajo bombe na njihova središča in zbirališča v hribih.

RUDARJI PROTESTIRAJO.

Kompanija jim je podražila premog.

Hazleton, Pa. — O prvi podjetniški grabežljivosti pripoveduje naslednji dogodek: M. S. Kemmerer kompanija, lastnica premogovnikov Dandy Run, je izprla dve sto rudarjev, ker so protestirali proti podražitvi premog. Družba je oddajala rudarjem tono premog po \$3.50. Podražila je premog na \$7.25 z vožnjo vred do doma. Rudarji niso bili zadovoljni s to podražitvijo in so protestirali. Kompanija je pa takoj izprla te rudarje.

To je prava kapitalistična grabežljivost. Podjetnikom ni dovolj, da izkoriščajo delavce z nizkimi plačami, ampak čni ne smejo po kapitalističnih načelih črhnti besedice proti odušnim cenam.

CENA RUDARJEV ...

Seranton, Pa. — Rudarji spravljajo črni demant na svitlo. Za to delo prejema borno mezo, dobček pa spravljajo oni, ki so dostikrat daleč proč od rudnikov. Rudar ne ve nikdar, če se živ vrne iz rudnika, ko odhaja vanj na delo, kar potrdi naslednji dogodek:

Walter Namulski in Joseph Rakuč sta delala v rudniku, ko se je nad njima podri strop. Namulskemu je zlomilo hrbet, Rakuč je pa težko poškodovan po trebuhu in okoli ledij.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisati se na vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lavandale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepanju n. pr. (Juni 30-25) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevnikom potekla naročnina. Ponovilo jo pravimo, da se vam ne ustavi list.

KAPITALIZEM MARSIRA NEPRETRGOMA NAPREJ.

Na vrsto zdaj pridejo mali farmarji.

Kapitalizem se nepretrgoma razvija in se bo razvijal, dokler ne izpolni svoje zgodovinske naloge. Uničil je obrt, precej močno je podrezal že male trgovce in branjevece in zdaj prihajajo na vrsto mali farmarji. Daniel Hall, ki je eden vodilnih angleških agrikulturnih ekonomičarjev, je prepričan, da so zdaj na vrsti mali farmarji.

Za majhnega farmarja v Ameriki se štejejo farmarji, ki lastujejo do 160 pa tudi do dve sto akrov sveta. Nekateri farmarji imajo do tri stotine akrov sveta, a pridelati ne morejo več, kot oni, ki lastujejo le po 160 akrov.

Hall pravi o teh farmarjih: "Ko bodo mali neodvisni farmarji ponesrečili, tedaj bodo kapitalisti videli, da je prišla prilika. Vstopili bodo s svojo veliko gospodarsko organizacijo in obratom, ki jim dajeta velike prednosti. Od leta 1900 so se živila vedno dražila, izjemo so tvorila le vojna leta. To se bo godilo do časa, ko kapitalisti ne bodo mogli več držati rok proč in tedaj pride nova doba za poljedelstvo.

"Splošna depresija v poljedelstvu v tej državi združena s prihodom velikih poljedelskih enot kot industrija za pridelovanje sladkorja in pese in razvoj zapadnega pšeničnega polja so dokazi za novo smer."

Torej mali farmar si ne more pomagati, dasiravno je bilo lani v predsedniški kampanji veliko povedanega in obljubljenega malim farmarjem, kako bo prišla pomoč, ako bo izvoljen kandidat stare garde v republikanski stranki. Poljedelski department nam podaja s svojim poročilom natančno sliko, kako farmar leze vedno bolj nizdol in ne naprej. Farmar, ki ima \$17,260 kapitala je prejel obresti od kapitala in za svoje delo in delo svoje družine le \$1,205, zraven pa še za \$266 živeža in kurivo.

Poljedelski department dalje pokazuje, da so davki za 140 odstotkov višji kot v letu 1914. Vrednost poljskih produktov se je pomnožila le za 60 odstotkov. Njegovi dohodki v gotovini se pa sploh niso povišali.

Dandanes so izumljeni precej popolni poljski stroji za obdelovanje zemlje v velikem. Mali farmar si ne more nabaviti dobrih strojev, kajti dolgovi, ki jih ima na svoji farmi in njegov pičel dohodek mu ne dovolijo, da si jih nabavi. To pa zopet ustvarja ugodne razmere, da kapitalisti ustanove poljedelske kompanije, ki lastujejo po več tisoč akrov sveta, ki jih obdelujejo z najetimi delavci in stroji.

Za velike kompanije se to izplača. In tam na zapadu je že nekaj kompanij, ki lastujejo po več tisoč akrov zemlje, ki se pečajo s poljedelstvom, kot se druge kompanije z industrijo.

Ako kapitalistični sistem blagovne produkcije in distribucije ostane še nekaj desetletij, tedaj izginejo mali farmarji, kot so izginili obrtniki. Zakon, ki učinkuje v kapitalističnem gospodarskem sistemu, je tak, da osredotočuje velika premoženja, male lastnike pa razlazuje. Proti zakonu ne pomaga tarnanje. Farmarji lahko vsako leto stokajo in tožijo, da jim gre slabo in da prihajajo na kant, toda te tožbe ne bodo zadržale kapitalističnega razvoja. Drug za drugim bodo prihajali na boben in postajali delavci: industrijski ali poljedelski.

Bill so časi, ko so bili mali obrtniki ponosni in gospodarsko močni. Kje so zdaj ti mali samostojni mojstri? Billi so časi, ko so bili mali farmarji gospodarsko močni. Ali zadnjih deset let ti mali farmarji tožijo o slabih časih.

Kapitalizem jih je zaznamoval, da jih pogoltne, kot je male samostojne obrtnike. Zanje ni rešitve v sedanjem gospodarskem sistemu. Pogoji so tukaj, da se razvije kapitalistično poljedelstvo in kapitalisti jih bodo izrabili v svojo korist. Vsak, ki ni slep, lahko opazi ta proces, ki se vrši v poljedelstvu.

SLIKE IZ NASELJIN

Carlinville, Ill. — Dnevno vidim v Prosveti poročila iz različnih držav, kako premogovne družbe znižujejo plače delavcem, posebno v neorganiziranih krajih. Tudi v krajih, kjer so delavci organizirani, poskušajo z zniževanjem plač na en ali drugi način.

Tu hočem podati sliko in razliko med organizacijo in takozvano odprto delavnico. Pri Standard Oil družbi so tudi poskusili znižati plače s tem, da bi ne plačevali mrtvega dela, katerega je v dotičnem premogokopu veliko, toda organizirani delavci tistega znižanja niso hoteli sprejeti, pritožili so se pri organizaciji U. M. W. of A., od prve pa do zadnje in najvišje inštanče, katere vse po vrsti so odobrile zahteve in odločile v prilog delavcem. Družba vendar ni hotela upoštevati pogodbe. Distriktni uradniki to uvidevši, so obvestili družbo, da se bo obratovanje dotičnega premogokopa prekinilo toliko časa, dokler družba ne izpolni pogodbe in izplača dva in tri mesece zaostale neizplačane mezde delavcem. Utiimat je pomagal, družba se je podala in delavcem je izplačala, za kolikor so bili prikrajšani.

Tukaj vsak lahko razvidi, koliko je razlike med organizacijo in odprto delavnico. Takih dogodkov bi lahko še več poročal iz Carlinville, kar pa mislim pozneje storiti.

H koncu dopisa naj še omenim, da se pevali zbor "Slavček" zopet pridno pripravljajo in vežba za prihodnji nastop 6. sept., ko je še zmerom prijetno v prosti naravi pod košatimi drevesi. Sklenili smo, da privedemo skupni izlet delničarji Slovenskega doma in pevski zbor "Slavček" na nedeljo 6. septembra na dobroznanem prostoru Macoupin County Fair Grounds v Carlinville. — Poročevalec.

Girard, Ohio. — Redko pride dopis iz te okolice, ker se nimamo s čem pobahati. Delavske razmere so srednje, tako tudi plače. Z denarjem nas ne obkladajo nič kaj preveč. Pa kaj bi jamrali, do smrti bomo že živeli čeprav samo aline požiramo.

Rojakom naznanjam, da priredi pevsko društvo "Ljubljanski vrt" velik piknik dne 2. avgusta. Piknik se bo vršil pod lipi v Ljubljanski Bistrici, ali še bolj po domačem v grabnu pod Evan parkom, v prostoru, ki je rojakom gotovo že vsem znan. Vabimo pa kar vse, stare in mlade, ker vemo, da bo za vse dosti zabave. Za prigrizke bomo imeli kaj prav dobrega. Seveda bo tudi kaj za močiti. Pa kaj bi si s tistim glavo belili, zraven toče Temenca, kjer se bomo enkrat okrepčali. Poleg bomo pa zapeli tisto gladko:

Le pijmo jo,
ne glejmo je;
saj je voda,
saj ni vince...

Če je bo pa le zmanjkalo, bomo pa gasili žejo s čim drugim... — Mary Kumer, zapisničarica.

Harwick, Pa. — Naznanjam žalostno vest, da je umrl moj ljubljani sin Frank Leskovec. Dne 28. junija se je podal s tovaršima, da se s čolnicem malo hladijo po reki Allegheny pri Butler st., Springdale, Pa. Med veslanjem pa se jim je ob pol treh popoldne prevrnil čolnic in vsi trije so bili v vodi. Onadva sta se rešila, moj sin v starosti 21 let pa je utonil v globčini 60 čevljev. Nemudoma je prišlo rešilno moštvo, ki pa se mu ni posrečilo spraviti ga prej na površje kakor zvečer ob 11.15.

Pogreb se je vršil iz hiše žalosti dne 1. julija popoldne z godbo na čelu na pokopališče v Springdale, Pa. Iskrena hvala društvu "Naprej do zmage" št. 419 S. N. P. J., ki je bilo prva pomoč in je darovalo krasni venec. Tako hvala društvu št. 176 S. S. P. Z. za krasen venec in udležbo spreveda. Pokojni je bil član obeh imenovanih društev. Zahvalim se predsedniku obeh imenovanih društev Franku Nose in podpredsedniku Joe Božiču od društva št. 176 S. S. P. Z. za lep nagrobni govor. Hvala vsem za tolažbo, pomoč in lepe vence, kakor tudi lokalni št. 524 U. M. W. of A. Hvala Jerneju Miklavčiču in Franku Archu kakor tudi prijateljem iz Russelltona in Johnu Gustu iz Midwayja, Pa., ki je bil res čas v veliko tolažbo.

Počivaj mirno, dragi Frank, lahka ti boji ameriška gruda! Za teboj žalujejo starši John in Marija Leskovec, John, Henrik, Karl in Kajtan, brajce in Fany, omož. Koprivnikar, Mary in Anna, sestre. — John Leskovec.

Wick Haven, Pa. — Ne spominjam se dopisa iz naše naselbine, da bi bilo vsaj površno opisano, kako se imamo v tej dolini. Par rojakov mi je že pisalo željo, naj opišem, kako tu delamo. Zato sem se namenil malo opisati naše delavske razmere.

Tu so sami premogokopi, večinoma Pittsburiške premogokopne družbe, katere sedaj ne obratuje niti enega rudnika že od 5. maja. Vse je zaprto. Prej, ko mo že delali, je družba vsakemu rudarju pisala pismo, če hočemo sprejeti mezdno lestvico iz leta 1917, da bomo delali vsaki dan. Opisala je v pismu, kako krasno bo za nas, ker bo vsaki dan delo in da bo zalepka polna denarja na plačilni dan. Opisala je, kako lepo je za rudarja v Zapadni Virginiji, ker so sprejeli lestvico iz leta 1917, da živijo v najlepšem, kar si le morejo želeli.

Dobili smo še po dva pisni ekoraj enake vsebine. Ko je slednjič družba spoznala, da se ne okenemo njenih obljub, je prenehala s pismi; začela pa je s propagando v velikih časopisih. Tam nas slika in maže ter povečuje razmere, ki bi nastale po uvedanju lestvice iz leta 1917, a tudi to se ji ne bo še tako kmalu posrečilo.

Pred par tedni je družba začela preurejevati zračno pihalo pri rovu Banning št. 2 ali Whitsett. Dotičnim delavcem je hotela plačati po plačilni lestvici iz leta 1917. Ni mi zagotovo znano, kako so dobili plačano, slišal pa sem, da kakorhitro bo delo dogotovljeno, da bo družba pričela rudnik obratovati pod odprto delavnico. Prepričan pa sem, da jih v bližnji tujakajni okolici ne bo dobila zadostno število za to delo; poslušala se bo delavcev od daleč. Zato delavce širum Amerike opozarjam, če pride agent k vam in vas nagovarja, da bi šli delat k Pittsburgh Coal družbi, da mu pokažete, kje so vrata. Če bi bilo tu vse v redu, je delaveev več kakor dosti. Zato vas prosim, držite se proč. Povejte tudi delavcem druge narodnosti, ako pridete z njimi v dotiko, razložite jim, kaj tu Pittsburiška družba namerava začeti.

Imamo pa tudi pravi paradiz, to je dve in pol milj oddaljeni rudnik Jameson Coal družbe. Delo je tam vsaki dan, plača pa od naloženega štiritoškega vozička po \$1.20. Pri nalaganju seveda ni dosti, da bi naložili samo odprtino, treba je nakladati tudi na vrh kake pol tone, tako da mora ubogi rudar dati na površje kakih pet ton premoaga za \$1.20. In če hoče kupiti premoaga ravno tam, kjer ga kompanija produciraš po štiri do pet ton za \$1.20, ti ga računna po 12 centov bušelj. V štirih tonah ga je čez sto bušjev, torej ako je vsak bušelj po dvanajst centov, dobi kompanija za voziček že tam na mestu po \$12. To bo torej desetstotni ali skoraj desetstotni dobiček. In ako delavec vpraša za borcent poviška pri toni naloženega premoaga, ga že obdolžijo, da je on dotični povzročitelj, da plezajo cene premoaga kvikiu. Zato pa ga naženejo z "bolševikom".

Pred par meseci so začeli tlakovati cesto od Perryopolisa proti West Newtonu. Prišel je kontraktor iz Greensburga, "dober" človek za delavca, kakor so vsi taki možje. Bral sem še ne dolgo tega, da je v Illinoisu plačeval po 35 centov na uro. Ali tukaj tega ni; tu je samo po trideset centov na uro. Delati pa je seveda deset ur. Tako v neznosni vročini pri težkem delu dobiš po tri dolarje za deseturno delo. Delavec, ki je zahteval samo pet centov več na uro, je bil odstavljen. V začetku, ko je delo pričelo, je bil tak naval na orodje, da je skoraj nastal tepež. Spopadli so se, kdo bo dobil kramp in lopato. Kdor je bil dovolj hiter in je dobil orodje, je torej prejel po trideset centov na uro za težko delo. Vprašal ni sploh nobeden, kolika bo plača; mislil si je menda, da je nekaj boljše kakor nič. Kaj bi pa bilo, če bi sedaj zahtevali povišek? Tisti, ki delajo, bi bili še ob to delo, saj vsaki dan jih toliko čaka na to suženjsko garanje, da bi vse lahko nadomestili, ako ne še več.

Ako prideš do delavca in se

spustiš z njim v pogovor, ti bo vse kaj drugega povedal, kakor bi človek pričakoval radi krivice, ki se godi. Ni mu mar za državljanstvo in če je tudi državljan, ne gre na voliče. "Saj bodo drugi brez mene!" se izgovarja. Vzroke išče vse drugod kakor so v resnici.

Dokler bomo tako razkropljeni kakor smo, se še ne moremo nadejati boljšega. Še bo pel bič kapitalizma, sedaj po koži, čez čas pa po samih kosteh. Opozarjam delavce širum Amerike, da nikakor ne hodite sem za delom, ker se še ono težko dobi, katerega sem opisal.

Pozdrav vsem zavednim. — K. K.

Prodaj za informacije

Odgovori na vprašanja.

Florence, Colo. — Še pred nedavnim smo pisali glede sporazumljenja med Jugoslavijo in Kanado glede priseljenja večje skupine kmetovalcev. Ko dobimo kaka daljša pojasnila, bomo priobčili. Za Kanado ni nikake kvote, ki bi omejevala priseljevanje, pač pa so kanadske priseljeniške oblasti zadnje čase postale bolj stroge. Vsekakor so v Kanadi zlasti večji kmetovalci dobrodošli. Vaše posredovanje je za brata nepotrebno in ker ste v Združenih državah, bi mogoče tudi vzbudili sum, da se namerna potem brat iz Kanade vtihotapi v Združene države. Najboljše je, ako se Vaš brat obrne naravnost na angleškega konzula v Zagrebu, kjer bo dobil vsa potrebna pojasnila. — Pozdrav!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Cleveland, O. — J. M. S. — Imate prav. Ena in ista oseba je dopisovalec v "Gl. N." iz Clevelanda in "posebni poročevalec" v frančiškanskem dnevniku. On pripada k triperesni detelji, od katere eno pero živi v Clevelandu, eno v New Yorku, eno pa v bližini Chicago. To zadnje peresce je nova pridobitev frančiškanskega lista. Nikakor pa ne soglašamo z Vami, da bi na podkljanje in obrekovanja v frančiškanskem listu odgovarjali. Kajti "posebni poročevalec" je tako razlašena oseba, ako kdo vpraša, kdo pa je to rekel in če se imenuje ime "posebnega poročevalca", frančiškanskega lista, vsakdo zamahne z roko in pravi: "Ah, ta, saj ga poznamo." To je tudi vzrok, mora stopiti v gnojnico, da si da se ni podpisal v dopisu v "Gl. N.", katerega je priobčil, kakor da je bil poslan iz Clevelanda, da izbrše sled za sabo. Tudi zavijanje v misteriozni plašč v frančiškanskem listu mu ne pomaga ničesar. Ptička se pozna po perju in petju.

Strinjamo se pa z Vami, da pošten človek zavija hlače, kadar mora stopiti v gnojnico, da se jih ne umaže, pa gre prek nje. Hvala in pozdrav!

Vesti iz Jugoslavije

Stara rimska utruba ob Savi. Ob priliki regulacije reke Save valed poplave v bližini Orašja v Bosni je inženjer Schreiber nalezal na neke starodavne objekte, katere je prepejal v Sarajevo ter jih izročil tamkajšnjemu muzeju. Na lice mesta je bil odposlan dr. Petrovič, ki je našel še nekoliko predmetov iz neolitike dobe, približno 3000 pr. Kr. rojstvom. Našel je večje število kamenitih kladivčev, lepo izbrušenih pušic ter kosti izumrlih vrst jelenov, divjih prašičev in goved. Razen tega je dr. Petrovič zasledil ostanke stare rimske utrube. V bližini utrube je našel opeki iz svinca z graviranimi rimskimi črkami C. S. To je edina opeka te vrste in predstavlja veliko historično rariteto.

Umrli v Ljubljani. — Marija Binder, vdova tovarnarja in posestnika 68 let. — Ljudmila Babšek, dninarnica, 32 let. — Anton Legvart, kovač, 47 let. — Amalija Ojsteršek, šivilja, 20 let. — Marija Tmeršič, žena umirovljenega železničarja, 68 let. — Janez Drofenik, kočarjev sin, 22 let. Jers Gril, vdova železn. sprevednika, 82 let.

Odravljeni človeški plod. Dne 27. junija so aretirali orožniki služkinjo Terezijo Hribernik, u službeno pri gostilničarju Fon-

ŽARKOMET

Američani kupujejo stare človeške kosti...

Enkrat lani je bilo poročano, da Francozi prodajajo kosti neznanih padlih vojakov v vojni Američanom za medicinske potrebe. Francozi so poročilo zanimali kot neresnično, kar je pa vseeno. Medicinci potrebujejo človeška okostja in od nekod jih morajo dobiti. S tega stališča bi bila ta trgovina upravičena.

Drugačno pa je poročilo teh dni. Papež je dal amerškemu škofu iz Clevelanda kosti neke svetnice z imenom Kristina, ki je bila baže umorjena že v prvih časih kristjanstva. Kostni so pričevali v katakombah pod Rimom. Vest se glasi, da so to prve "svete kosti", ki jih dobi Amerika, oziroma Cleveland, in sicer zato, ker je bila clevelandška škofija zmiraj "zelo generozna", se pravi, da ni štedila z dolarji, kadar je bilo treba poslati bakšiš v Rim. Z drugimi besedami: Clevelandski rimovci so za kup dolarjev dobili kupček starih kosti. Dober business za Vatikan. V Rimu je še dosti kosti. Mogoče tudi Kazimir kupi kakšno kost.

Dobre novice iz Jugoslavije.

Štefan Radič je obiskal kralja na Bledu in mu čestital, ker je njemu (Radiču) tako dobro puščal, da mu je otekla vsa republikanska kri. Dejal je Štefan, po domačem Stipica, kralju: "Je, vi ste sada naš čovjek, naš narodni kralj, je!"

Povest iz Minnesote.

Zgodilo se je takole: V nedeljo k maši. Po maši procesija na Babet. Med potjo pete litanije. Prišli na goro. Vino je ukradeno. Žalostna gora. Kdo je tat? Morada rdečkar. Kaj bo zdaj? Splošna žalost. Kje je? Prepir. Kakšno kazen zasluži? Blažev žegen. Matija nastopi brez plašča. Razočaran. Kletvica. Prokleti lumpi! — Gajzla.

Kdo je bolj neumen?

Dr. William J. Hickson, direktor psihopatičnega laboratorija v Chicagu, pravi v svojem letnem poročilu, da so ženske dvajset odstotkov blaznejše kot moški. To je dognal pri svojem opazovanju blaznih oseb obojega spola.

Dognal je tudi, da je med zblaznelimi ženakami največ hišnih dekel, tovarniških delavk in strožnic v restavracijah. Med moškimi so najštevilnejši delavci, in sicer kleriki ter mašiniisti. Zadnje pojasnjuje prvo. Ekonomske razmere, ki pode ženo v tovarno in druga mezdana dela, so že take, da žene vse delavski razred v blaznico. Ženske ne morejo tako lahko prenašati monotonega dela kakor moški.

Milijonar vleče ljudi.

Leopold Schepp, 83-letni multimilijonar v New Yorku, ki je naredil milijone s kokosovimi orehi, je te dni naznanil, da hoče razdati nekaj milijonov dolarjev v "dobre namene", želi pa nasvetov, kateri "nameni" bi bili najboljši. Dobil je takoj 100-000 pisem in osebnih obiskov s prošnjami: "Daj meni toliko in toliko, daj nam!" Odziv je bil tak, da je Schepp ves prestrašen pobežnil na deželo in prepustil svojim uslužbencem, naj odgovarjajo prošilcem kakor najbolj znajo.

Stari milijonar je postal otročji in zdaj vleče ljudi. Ako bi res mislil na dober namen, bi vrnil milijone v obliki povišane mezde delavcem, iz katerih jih je izprešal.

Nič ne koristi.

Kdor pripoveduje drugim, da ima večjo plačo kot je v resnici, goljufa samega sebe.

Kdor pripoveduje drugim, da bodo plačani še le po smrti za njihova dobra dela, goljufa druge.

Ne daj se goljufati, brat! Za vse, kar storiš, zahtevaj plačo takoj.

K. T. B.

di v Ternavi pri Gomilakem. Hribernikova je pred 10 meseci objavila 8 mesečni plod ter ga skrila pod streho za dimnik. Hribernikova je bila izročena sodišču na Vranskem in je svoje dejanje že priznala. Orožniki so daj pridno proizvedujejo za evropskimi spravili.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

7. Izsiljena unijska mezda.

Detroit, Mich. — Ne samo občinsko lastovanje poulične železnice v Detroitu, javne naprave za razsvetljavo, ognjegasni in policijski department, temveč tudi Edisonova družba plačuje unijsko mezdo svojim popravilcem žične napeljave, delavcem in predelavcem. Zasluga tega gre lokalno št. 17 od bratovščine električarskih delavcev.

Nevarno delo.

New York. — Cijankalijev plin, ki ga izdelujejo za pokončavanje črvov in mrčesa, kateri se zarezajo v kožah, je pri tvrdki Goodfried pokončil tudi delavca Deckovitzja. Malo zakoničnosti je za delavce v kemični industriji.

Konvencija tiskarjev.

Milwaukee. — Dne 20. julija je prišla konvencija dveh tiskarskih strok v tem mestu. Skupaj je prišlo 500 delegatov iz vseh Združenih držav in Kanade.

V St. Louisu so delavci volili nazadnjake.

St. Louis. — Zda se kaže, da se pozna posledice delavske nemarnosti, ko pri zadnjih volitvah niso hoteli voliti delavskih zastopnikov. Krojači, ki jih je na stavki 900 so občutili pristransko politiko reakcionarnih mestnih oblasti. Že 163 jih je bilo aretiranih v sedanji stavki. Zapri so jih pod pretvezo, da kalijo javni mir.

Električarji za javno lastovanje.

Washington. — Konvencija Mednar. bratov električarjev prične v Seattlu dne 17. avgusta. Eden glavnih smotrov njih konvencije bo razpravljanje, da se poobčinijo vse električne naprave. Predsednik bratovščine je izjavil, da se bo njih unija na vse načine prizadevala, da se prepreči privatna kontrola vodno-električne. Kakor tudi druge električne gonilne sile, katera ima služiti za javno namene. Člani električarske unije se prav dobro zavedajo, da je v njih lastnem interesu, ako se jim v bodoče ne bo treba pogajati s privatnimi lastniki.

Godci in igralci bodo mogoče zastavljali.

Baltimore. — Zastopniki unije godcev in gledališnih igralcev so sklenili zastavljati, ako ne dosežejo ugodne pogodbe s podjetniki do sezona, ki prične v septembru. Ta stavka bo vsaj zaprla do zadnjega vsa gledališča v Baltimore, lahko pa se razširi tudi na druga mesta. Unije zahtevajo povišanje mezde za dvajset do osemindvajset procentov.

Deportacije.

Chicago. — Združene države in Kanada zadnje čase tekmujeta, katera vlada bo deportirala več radikalcev. Kanada ima nekaj zloglasni "20-minutni zakon", po katerem lahko nezahajenega inozemca deportira brez vsakega zaslišanja.

Unije v Kaliforniji rastejo.

Sacramento. — V zadnjem času se je pomnožilo število organiziranih delavcev v Kaliforniji. Takoj se pokazujejo dobri rezultati. Sprejet je bil za vse države zakon za polmesečne mezde, radi katerega je bilo že posvarjenih 40 podjetij, da ga morajo upoštevati v prilog delavcem. Sprejetih je bila tudi večja vrsta drugih zakonov, ki nalagajo podjetnikom večje dolžnosti napram delavcem.

Nova ekspedicija na severni tečaj.

Moskva, 25. jul. — Kapitan Bruna, norveški avijatik, je dopel semkaj iz Berlina in predložil načrt nove zračne ekspedicije na severni tečaj, katero bo baje vodil dr. Fritjof Nansen, znani norveški raziskovalec, v letu 1927. Ekspedicija pojde na cepelinu, ki bo imel 245 metrov dolžine, 150,000 kubičnih metrov kapacitete in bo lahko nesel 55,000 kilogramov teže. V ekspediciji bo 50 oseb. Cepelin pojde iz Murmanska preko Franc. Jozefove dežele in severni tečaj v Alasko in nazaj. Na tej črti bo ekspedicija raziskala vse dolej še neznane arktične kraje.

Agitirajo za "Prosveto"

Kako je s poljskim pridelkom v Kansasu

Ozmine so pridelali manj kot lani. — Oves in koruza kažejo dobro. — Stroji v poljedelstvu se množijo. — Električna sila se je udomačuje na farmah.

Pittsburg, Kans. — Vrednost letošnjega pridelka v Kansasu bo nižja kot lani. Lani je bilo najboljšo leto izmed drugih držav v Kansasu. Letos bodo pridelali veliko manj zimake pšenice kot lani.

Lanski pridelok zimake pšenice je bil 153,000,000 blijev, letošnji le 74,000,000 blijev. S koruzo je boljše. Pridelali bodo 130,000,000 bušljev ali malo več kot lani. Ovsu bodo pridelali več kot lani, ječmena pa malo manj. Tako poročajo zvedenci in žitni spekulanti, si manejo roke od veselja, ker upajo, da bodo letos lahko dražili pšenico, ko bo enkrat v njih krepiljih.

Lani so plačevali farmerjem bušel pšenice po \$1.07. Letos jo plačujejo pri elevatorjih po \$1.45 do \$1.50 na južozapadu.

Lani so prejeli farmerji za pšenico \$163,718,000, letos pa cenijo pšenični pridelok na \$111,199,000. Vrednost lanske koruze je bila ocenjena na \$106,800,000, letos cenijo ta pridelok na \$126,000,000. Osem lanskih pridelkov je bilo vrednih \$341,000,000, letos pa imajo vrednost \$310,000,000.

Res je, da na velikih farmah zdaj uporablja pri obdelovanju polja popolneje stroje in tudi različnost strojev je večja, kot je bila v prejšnjih letih. Na malih farmah se pa glede strojev ni veliko izpremenilo. Veliki farmerji so seveda na boljšem kot prejšnja leta. Nabavili so si razne stroje, ki so jim omogočili znižati stroške za človeško delavno moč. Na velikih farmah žanjejo in mlajijo ob enem. Žito lahko takoj nalože na tovarne avtomobile in ga odpeljejo v žitne elevatorje. Mali farmer, ki lastuje do 200 akrov pa kaj takega ne more, ako si ne izposodi strojev.

Za malega farmerja so letos taki izgledi, kot so bili lani. Prodati bo moral svoje pridelke po cenah, ki mu jih narekujejo živčni spekulanti. Ako bodo cene kasneje višje, ko bodo poljski pridelki v rokah živčnih spekulantov, ne bodo mali farmerji imeli od tega koristi, ne glede kako slika "zvedenci" položaj farmerjev.

DOBRO JE PROHIBICIJSKI SKEMU KOMISARJU.

On dobi zdaj "butlegarske" avte.

Washington, D. C. — (F. P.) — Oni dan je ustavljal avto pred glavnim stanom prohibicijske enote in komisar Haynes je stopil iz njega. Nekateri trdijo, da je bil ta avto nekoč lastnina nekega znanega "butlegarskega". Za tem avtom so večkrat drveli stražniki tukaj, v Marylandu ali Virginiji. Ampak na neki taki gonji, se je nekaj zgodilo in stražniki so zaplenili avto z vsem, kar je bilo v njem. Nova sodiščna razsodba pa pravi, da lahko prohibicijski agenti rabijo zaplenjene "butlegarske" avte. Nekateri trdijo, da se je komisar Haynes vozil skoraj vsaki teden v avtu drugega sistema, odkar je ta razsodba in veljavi. Drugi pa pravijo: Blagor je prohibicijskemu komisarju.

PROHIBICIJSKI AGENTI OBTOŽENI.

Chicago, Ill. — Zvezna veleporota je obtožila Percy Owena, prohibicijskega ravnatelja, Ralphstona, bivšega prohibicijskega ravnatelja, Harry R. Schlausa kolektorja in pogajalca, dva prohibicijska agenta in druge, katerih identiteta ostane tajna. Obtožnica je posledica enoletne preiskave škandala, ki se je razvil iz prodajanja zakramentalnega vina. Obtožnice so bile napovedane že pred šestimi meseci.

Polet Japoncev v Moskvo.

Tokijo, 25. jul. — Dva japonska eroplana sta danes zjutraj poletela v Rusijo proti Moskvi. To je prvi japonski polet na večjo daljavo.

ZNAMENJA VČASI GOVORE.

Coolidge menda ni naklonjen Dawesovi križarski vojni.

Swampscott, Mass. — Političarji opazujejo znamenja, ki jih je videti v tukajšnjem mestu, odkar je predsednik na političnih. Politični preroki napovedujejo, da je predlog podpredsednika Dawesa za tesnejši senatni pravilnik že obsojen in da propade, ko pride na dnevni red.

Taka znamenja se baje opazili, ko je odpotoval senator Curtis, ki vodi republikansko večino v senatu. Senator se je baje kar tri dni posvetoval s predsednikom Coolidge in William M. Butlerjem, ki je predsednik narodnega odbora republikanske stranke. Curtis je pri svojem odhodu zopet ponovil svoje stališče, ki ga zavzema napram Dawesovemu predlogu. On namreč ni naklonjen temu predlogu, ker bi ta predlog, ako pride na razpravo, ovrnil sprejem zakona za znižanje direktnega davka in drugih postav.

Drugi voditelji uprave so se ravnotako izrazili, zato pa vidijo nekateri političarji za tega izražanja predsednikov vpliv.

Drugi političarji gredo še dalje in menijo, da med predsednikom Coolidge in podpredsednikom Dawesom ne postoje prijateljski stiki. Dawes najbrž namerava kandidirati kot predsedniški kandidat republikanske stranke v letu 1928. Podporniki uprave so bili za vsakega podpredsedniškega kandidata še na zadnji konvenciji, ampak Dawesa...

Slišajo se glasovi, da je predsednik povabil podpredsednika, da se udeležuje kabinetnih sej. Ampak Dawes je odklonil, kakor da ne imeti ničesar opraviti s Coolidgevo politiko. Iz tega sklepa politični preroki, da namerava Dawes v letu 1928 kandidirati za predsednika.

Tako gredo ugibanja semintje in na podlagi teh sodijo političarji, da ne bo z Dawesovim predlogom za omejitev senatnega pravilnika nič.

VELIKA JE OBZIRNOST NA PODJETNIKE?

New York, N. Y. — Državni delavski department je zopet začel preiskavo svoje odredbe glede varnostnih naprav v tovarnah za obleke. Te naprave služijo za preprečitev nesreč. Kljub temu so odredbe suspendirane do meseca oktobra, da bodo tovarnarji imeli čas predložiti načrte o varnostnih napravah.

Kdo je ta sv. Kristina?

Rim, 25. jul. — Rimski krogi so bili večeraj presenečeni, ko je profesor Horace Marucchi, znameniti arheolog in največji proučevalec katakomb, zastavil vprašanje: "Kdo je ta sveta Kristina, katere posušeno telo je papež dal škofiji v Clevelandu, Amerika?" Marucchi je dejal poročevalcu čikaških Daily News sledeče: "Rimska martirologija, to je uradna cerkvena knjiga, ki vsebuje seznam vseh mučencov in svetnikov, omenja le dve sveti Kristini. Prva je bila mučena v Perziji in njeno telo ni nikdar prišlo v Rim. Druga je bila umorjena v Boizeni, 40 milj severno od Rima, za časa cesarja Dioklecijana. Telo te Kristine leži v katakombah pod Balzeno in nad njenim grobom je bila v 4. stoletju sezidana cerkev, ki še danes stoji. Ta Kristina, ki je patronica Boizene, je predmet velikega obožavanja v omenjenem kraju in ljudje vsako leto 24. julija predstavljajo kruto mučenje, kakršnemu je bila podvržena. Nemogoče je, da bi papež dal Ameriki ostanke te Kristine, ker to bi povzročilo revolucijo v Boizeni. Vsekakor je tretja Kristina ena izmed onih tisočih neznanih mučenic, ki leže v katakombah in katere so bile kanonizirane en bloc. Imena teh so napisana na nagrobnih ploščah."

Ste leti živi in sto let kadli.

Newark, N. J. — Joseph Christl, zlatar po poklicu, je 23. julija praznoval svoj stoletni rojstni dan. Pred 35 leti mu je zdravnik prepovedal kaditi, češ da umre, ako ne pusti tobaka. Christl se pa ni zmenil za zdravnikovo prepoved in še danes kadil. Christl tudi pije vino in pivu ter se dnevno izprebaja.

Amerikanizacijski odbor v Detroitu

Americanization Committee of Detroit deluje že mnogo let. Njegova naloga je pomagati priselencem v reševanju vseh onih problemov, ki povzročajo težkočev novodošlecom. Uradi te organizacije so se dosedaj nahajali v Board of Commerce Building, od 1. julija pa so se preselili na 620 Moffat Building, nasproti detroitaki City Hall.

Glasom zadnjega poročila te organizacije se je 15,428 tujerodcev in tujerodk dosedaj obrnilo na njo za informacije s katerimi se jim je postreglo v njihovem materinskem jeziku. Stranke so bile malone imed vseh narodnostnih skupin, živčih v Detroitu, med njimi poročilo navaja tudi Slovence, Hrvatke in Srbe. Informacije, ki jih je dala ta organizacija, so se nanašale na vsakovrstne predmete kot so: davki, delavski zakoni, najemnine, šolski zakoni, priseljenjaki pravila ob prihodu, dobivanje potnih listov, pravne zadeve, zakoni o materinskih pokojninah, zadeve ticoče se denarnih pošiljatev in drugih denarnih opravil, kompenzacijski zakoni, naturalizacija, informacije glede zanesljivih zdravnikov in odvjetnikov, zdravstvene klinike, dispenzariji, posredovalnice za delo, deportacije, adopcija otrok, tečajji za angleščino in državljanstvo, družinska vprašanja, licence vseh vrst, življenjske razmere, goljufije v prodaji nepremičnin in premičnin, pogrešane osebe, zgubljeni prijatelji, javni zapiski, sprememba imena in mnogo drugih raznih zadev.

Organizacija povablja vse tujerodce v Detroitu in okolici, naj se ne obotavljajo priti k njej, kadarkoli želijo kako informacijo ali nasvet. Ni treba znati angleški, kajti organizacija ima uradnike za razne jezike. — F. L. I. S.

KAJ? UMOR ALI SAMOMOR?

Oblastveni organi pred zagonetko.

Brawley, Cal. — Zdaj so oblasti našle nekatere dokaze, po katerih sodijo, da je bil M. Kirk, bivši fotograf v Honolulu umorjen in ne ustreljen v dvoboju. Mestni policaj je našel namreč svilnato nogavico, ovrtnico in nekaj šopov las, katerih barva je podobna Kirkovim lasem.

Pismo, ki ga je zapustil po izvršenem samomoru John Truden iz Lake Foresta, Mich. pa pravi, da je on ustrelil Kirka v dvoboju. Streljala sta se na razdaljo dvanajst korakov in s samokresi 38. kalibra.

Truden je služil pri mornariški pehoti. Njegovo pismo, napisano pred samomorom, pove, da se je s Kirkom dvobojval zaradi tehtnih vzrokov in ker ga je ustrelil v dvoboju, izvrši samomor.

ORGANIZACIJA STROJNIKOV IŠČE IZDAJICE V SVOJIH VRSTAH.

Chicago, Ill. — Organizirani strojniki so na stavki pri Gibson Spring kompaniji. Stavka je izbruhnila proti znižanju mezde in deveturnemu delavniku.

V času stavke so se pa pojavili v lastnih vrstah ljudje, ki rujejo proti organizaciji. Strojniki so zdaj pričeli zasledovati tovarniše, ki izpodkopavajo moralno stavkarjev. J. J. Uhlman, poslovni odbornik, je dvignil obtožnico proti Michael Wardu in bo predlagal tisoč dolarjev denarne globe in izključitev.

Wardu je dokazano, da je igral vnetega strokovno organiziranega delavca, ob enem je pa rekel, da je stavka proti kompaniji zaman, ki zdaj obojuje odprto delavnico in kovinarske tovarnarje, ki so za odprto delavnico.

Znameniti gejeer umira.

Yellowstone Park. — Old Faithful, najznamenitejši gejeer na svetu, ki je redno vsako uro metal vročo vodo odkar pomnijo znanstveniki, je po zadnjem potresu na zapadu začel metati vsakih 67 minut in deluje pet minut. Mnenje strokovnjakov je, da je potres izpremenil potokovsko vodno linjo.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Izvoljena 17. Junija 1907. v Detroitu, Michiganu.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cinkar; podpredsednik Andrew Vidrih, R. F. D. 7, Box 195, Johnston, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POBOTNI ODSEK:

Martin Šolmanik, predsednik, Box 276, Harborton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2327 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 12111 Kensington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terboj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross Kana, za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitevni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolibo Oren, 2629 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Ollip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6225 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POŠTNI — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V VESELI E BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse prijatbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Šolmanik, Box 276, Harborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, namanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošlje na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

IZ PRIMORJA

Smrtina kosa. Umrla je v Barkovljah pri Trstu Frančiška vdova Martelanc v 80. letu svoje starosti.

Kap je zadela pri kopanju župnika Nikolaja Sedeja v Oblokah, sorodnika goriskega nadškofa. Svečenik je imel srčno napako, toda je kljub temu izgini z doma neopazeno ter se šel kopat v mrzlo vodo. Naenkrat so ga prijeli krči in je utonil v valovih.

Povodenj na Klancu. V istrski občini Klanec je začetkom tega meseca zopet divjala nevihta, ki je povzročila velike povodnji. Velik del vasi je bil pod vodo. Škoda na hišah, cestah in na poljih je zelo velika. Voda je uničila skoro vse poljske pridelke.

KOŽNE BOLEZNI

povzročajo mnogo trpljenja v teh slučajih je treba jemati:

SEVERA'S

ESKO

razkuševalno masilo.

Očista razdraženja, odpravi srbečice in druge srbeče izpuščaje na koži.

Cena 50 centov.

Poskusite naprej pri lekarju.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VOĐSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.

Anton Črtalič:
Novi Lurd

II.

Nedelja je bila, vroča poletna nedelja, ob eni popoldne. Ljudstvo je kar drlo iz Kranjske in Štajerske, da proslavi prvi semanji dan v novem Lurdu. Soince je pripekalo, ko je začelo. Solška mladina pod nadzorstvom kaplana Jakoba je šla od sprejda, zadaj godba na pihala, kostonjanjski purgarji, požarna bramba, cel regiment duhovščine, Marijine hčere, ki so bile tudi nositeljice sohe, Marijini sinovi, potem tercijalke, tercijali, tretjeredniki, grešniki in dolga, dolga procesija katoliškega ljudstva. Nekateri so šli iz strahu pred hudičem, nekateri iz radovednosti.

Majko božjo so postavili v izklesano votlino, gospod župnik pa je nato blagoslovil ves Rakovnik kakor tudi studenček pod skalo, ki se je dvigala kaka dva in pol metra nad njim. Vodo je spremeni v lursko vodo, zraven pa je zabičil, da bo voda odganjala hu-

diča, copernice od hiše, spreobračala grešnike in razbojnice in pomagala kot najboljšje zdravilo. Največji gobovec bo ozdravil, ako se pravilno v veri in nagokoplje v tej vodi.

Še tistega dne so se nekateri pogumnejši fantje hoteli prepričati o moči studenčnice, da so pokazali župniku, koliko je zdravilna novolurška voda.

Začelo je pravo romanje v kotlino. Od vseh strani so prihajali romarji, kar v kratkem so zrastle tri gostilne v prej zapuščenem gozdu. Trgovina je cvetela pri gostilničarjih kakor pri materi božji, pri kateri se je vsako nedeljo nabralo od 500 do tisoč kron. Prišlo je toliko akupaj za razne prošnje, da sta kmeta, čiju last je bil dotični kraj, znala izrabiti priliko in sta v čast matere božje skrbela, da je bil lepši prostor ter so imeli dovolj zatočišča romarji, zato sta ves denar potrošila za kičanje novega Lurda.

Stvar vendar ni bila nikakor včas prepovednemu župniku Lisjaku. Hotel je, da se mora kraj pripisati farni cerkvi svetega

Jerneja ali pa njemu samemu, da se tako bolj uspešno prabi-je kronice, ki so jih nosili ljudje v nabiralnik. Gospod župnik di-šo mogli razumeti, kako bi se držnil kdo drugi lastovati tako sveto zemljo kakor on, oziroma njegova fara. Ker tega ni hotel nihče brezplačno dopustiti, je u- mevno, da je nastal razpor med odborniki novega Lurda in po- sestnikom. Čimveč romarjev je prihajalo na novo božjo pot in čimvečji je prihajal dobiček, to-liko bolj se je razvnel župnik, ker to pač ne gre, da bi dva kmeta pridobivala denar na račun lurske matere božje. Ljudje pa na to seveda tudi niso šli, sam- o da so prišli do vode, katera je po izjavah duhovščine imela tako čudovito dušno in telesno zdravilno moč.

Načrti so se vrstili v župniko- vi glavi, kako bi pridobil nabi-ralnik v novem Lurdu. Nekoč se je šel pritožiti na okrajno glav- arstvo v Krškem, da se na nepo- staven način pobira denar ter o- dira ubogo kmečko ljudstvo, da se kršijo državne postave. Ta- koj se je potrudil v kraj sam o-

rajni glavlar s c. kr. orožniki. Odrtgali so nabiralnike in nabi- čili odboru, da ne sme več tam obesiti nabiralnika za denar, ker tega postava ne dopušta in je kaznjivo z zaporom in denarnu- globo. Če bodo še zasačili, da bo odbor kaznovan ter posestnika tudi, katerih lastnina je bil do- tični svet, kjer je stala lurska Marija.

Verno ljudstvo ni poslušalo glavlarjevega zabičanja, posluži- lo se je druge prilike, ki je da- rila lurski Mariji. V večji meri je darovalo srebra. Romanje se je nadaljevalo, glas o čudežni božji poti pa je šel od ust do ust. V čudežno moč studenčnice so imeli romarji velikansko za- upanje. V svoji veliki veri so se nekateri kar pred množico dru- gih romarjev slekli in se nagi povaljali v studenčni vodi. Stvar se je razvijala tako daleč, da so slednji pričele uganjati svi- njarije ravno pred soho lurske matere božje.

Odbor je torej uvidel potre- bo, da da studenec obzidati in betonirati s cementom. Napra- vil je dosti prostorno votlino, tako da se je voda stekala v na- biralnik, in od spodnje strani pa je bila odprtina, ko se je nabralo preveč vode, da je lahko otekla in se ni poškoval jez. Odprti- na je bila zaprta z železno mre- žo s palec debelim železom ka- kor nekaka vrata. Voda se je to- čila iz dveh pip, in da se ni raz- pasla kaka kužna bolezen, so ljudje kar v vodo metali srebrn denar koji železno ograjo, od- borniki pa so denar kajpada po- brali, ker imeli so ključ do stu- denca. Po novi uredbi je prišlo več denarja kakor poprej, zakar je skrbel odbor. Prostor pod do- bo so pričeli razširjati, tako da je po več romarjev hkratu strmelo v lursko mater božjo. Nad skalo so postavili malo stre- ho v podobi lope, zraven pa mali zvonik. Vse je bilo leseno, zvon pa tako velik kakor pri ameriški lokomotivi. To je še bolj vleklo. V novi Lurd so prihajali roma- rji dan za dnem. Ob nedeljah in praznikih pa ni bilo konca ne kraja procesijam. Prihajali so peš in na vozev in prinašali bla- gostanje v prej pozabljeni kraj.

V župnikovem sreju pa je na- stal pohlep po denarju. Lisjak je bil modre glave in čakal je, da bo priložnost ter se bo maščeval nad verniki, nabran denar pa si priložil sam. Pomagačev pa ni mogel dobiti in drugače ne mo- gel izvršiti svoje nakane, zato se je vleklo njegovo prizadevanje štiri leta.

III.
Čitateljem moram povedati tudi o moči kranjske lurske ma- tere božje. Romarji so pričeli prinašati zahvalna pisma z raz- nimi darovi. Pismene zahvale lurski materi božji so spravljali v okvire. Od vsepovsod so pri- nesli berglje in palice, verne že- nice pa po cele kite las, kar vse so z denarnimi prispevki med go- rečimi molitvami poklanjali no- volurški materi božji.

Neke nedelje se je odigral prav smešen dogodek, nekaj silčnega, kakor je bilo s prosulo Johanco v Vodica. V oddalje- nejši vasi je par dni bolehal neka dekle radi prehlada. Zdra- vil jo je izurjen zdravnik. Ker je spadala k Marijinim hčeram, so jo tercijalke nagovorile, da jo odnesejo na božjo pot kakor hro- mo na nosilnicah. Pripravile so ji celo berglje, kar je dekla vse privolila, dasi je bila zdrava. O tem sem se prepričal na lastne oči. Dekle sem namreč dobro poznal in starše tudi, ker sem bil kot tesaraki pomočnik zaposlen po raznih vaseh pri gradnjah gospodarskih poslopj.

Ravno sem se vračal odmov, bilo je v soboto zvečer in pot me je nesla ravno skozi to vas. V vasi je neki kmet imel dovolje- nje za razprodajo svojega vina, zato se ustavi pri njem, da se okrepcam po trdem delu in dolgi hoji. Z mano je bilo še drugih pet, ki smo skupaj delali. Prišel je fant s harmoniko, povabil je vsaka dekleta in fante, da se je nabralo precej gostov. Prišla je tudi rdečelčna Mica, vsa polna življenja, katero sem poprosil, da sva parkrat zaplesala, kajti bila sva že stara prijatelja. To je bila torej dotična Mica, ki je bila v soboto zdrava, v nedeljo pa hroma ter so jo tercijalke pri- nesle na nosilnici. Ko so jo pri- nesle pred lursko Marijo, je de- kle zdrava vstala, tako kakor je bila prejnjaj večer, ko sva sku- paj plesala. Berglje pa so ostale v čast in zahvalo Materi božji

novolurški. Poleg so v okvirju iz- ročili tudi veliko zahvalno pismo. Župnik kostonjanjske fare je s pečatom potrdil ta dogodek, ki se je razglasil po celi kranjski deželi kot največji čudež.

Čudež je še bolj natvezil ver- no ljudstvo, kar norelo je od ro- manja v novi Lurd. Srebrne kro- nice so se stekale v "božjo" čast. (Dalje prihodnjic.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (July 30.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav- ljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstav- ljen vsled napačnega naslo- va, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi na- slov.

Naši zastopniki so vsi dru- štvni tajniki in drugi za- stopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ci- cero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sa- mi pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

NA PRODAJ
je poslopje urejeno za "Restav- rant in Soft drink Parlor" poleg velike avtomobilove tovarne, ze- lo dober promet v mestu Mil- waukee, Wis. Za naslov pišite vsa pisma na: Restavrant, 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill. (Adv.)

FARMA NA PRODAJ

Proda se 60 akrov obsegajoča farma v Willardu, Wis., ograje- no in ošiščeno je 30 akrov, ter zasajeno in posejano s travo, o- stalo je pa gozd. Dva sobna hiša in spodaj sezidana klet. 7 tisoč čevljev leesa za zidanje štale akre ovsa, 3 akre koroze in več drugih stvari. Za vsa druga po- znašila obrnite se na naslov: Frank Arko, P. O. Box 112, Wil- lard, Wis. (Adv.)

IŠCEM SVOJEGA

prijatelja John Hribarja, doma nekje od Rajhenburga. Pred osmimi leti je šel iz Johnstowna, Pa., v Chicago, Ill., in je delal pri Western Electric Company. Rojake prosim, če kdo ve za nje- gov naslov, da mi to naznani, za kar bom zelo hvaležen, ako pa sam čita ta oglas naj se mi gdo- vo prijavi. Išcem ga vsled zelo važne stvari. August Klepej, P. O. Milford, N. Y. (Adv.)

Ali želite znati pravilno pisanje in čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", kate- ro je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

DA SKUHAŠ DOBRO PI- VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskuša in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najje- nejši.

Groceries, sladničarjem in v pro- dajalne železnine damo primeren po- pust pri večjih naročilih. Pišite za informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

Tako se je tudi zgodilo. Popoldne se je Grudnovki naenkrat stožilo po domu in otro- cih in Rojnik ni nič prigovarjal, ker je vedel, da bi nič ne zaleglo. Poznal je sestro predobro, če si je kaj vtepla v glavo. Opazil je tudi, da je grofica iznenadena in da bi rajše še ostala, če- prav ni bila več ona iz prejšnjega večera, tem- več čudovito močna.

Po kosilu je sedel delj časa ž njo na bal- konu, a ne sence sledi ni bilo v njenem obrazu, da je prišla prav radi Rojnika samega na ta obisk. Vse je potlačila. Spet ga je motila sku- šnjava, da bi se ji približal, a ni imel poguma, ko jo je videl tako hladno.

— Ali sedite večkrat tu gori? — je vpra- šala grofica. — Prijetno, izredno prijeto! Ko bi le človek imel zavesti, da mora kdo delati zame, če lahko sedim brez dela. Ne vem, če se vam godi, kamor se meni. Če sem delj časa brez dela, pa si očitam to in me muči! Posebno zvečer mi je hudo in živo čutim, kako je dan izgubljen.

— Ali vam je to privzgojeno ali so vaša na- čela taka? — jo je vprašal Rojnik, ki je tudi sam čutil, da je že drugi dan brez dela.

— Oboje bo! Ze v prvi mladosti so me u- čili dela. Zakaj, to sem razumela šele pozneje: v delu je ideja, kakor je v trpljenju.

— Mislite duševno delo! — je prekinil Roj- nik, opazujoč ves čas z naslodo bel Natalijin vrat.

— Ne razlikujem, celo velika napaka se mi zdi, če se loči med duševnim in fizičnim de- lom, kakor pravijo. Ali veste, kaj je posledica? Sovraštvo, zavist in krivica. Ali še niste našli pisarčka, ki je prepisoval uradne odloke? Ka- ko mogočno gleda iz višave doli na kmeta, ki ga je nevoljnega zanesel opravke v urad! Pa je res, da je kmetovo delo manj vredno, kadar za- reže z lemežem v polje, kakor to suho prepri- sovanje praznih odlokov? Meni se zdi, da je vseeno, kakšno delo ima kdo. Kakšno delo, to je važno, s kakšnim prepričanjem!

Rojnik je poslušal napol, njeno modrova- nje ga ni moglo ogreti. Grofica je govorila premišljeno, toda enolično.

Menda je le naučeno! si je rekel. Da ne čuti nasprotja, ko govoriva o delu in sediva brez posla!

— Ne razumem prav — je dejal glasno. — Kaj mislite a tem o prepričanju?

— Ljubezno do dolžnosti, to, da človek de- la iz poklica! Poglejte, črevljar, ki dela iz po- klica, mi je višji v družbi kakor državni tajnik, ki izvrši svoje posele v redu, da ima aredsteve za zabavo in sijajno eksistenco! Morda ne?

Še ni končala, ko je iz tvornice opotekaje se prišel delavec. Z obema rokama se je na- slonil na zid, videti je bilo z balkona natan- čno, in glava se mu je povesila.

— Samega pustijo, ko mu je slabo! — je vzkliknila grofica in vstala. Ves napet je bil njen obraz.

Delavec se je medtem nekoliko vzravnal, s skrajnim naporom, stopil se dva negotova ko- raka naprej po dvorišču, a že brez prave zavesti. Hkrati je omahnil kakor posekano deblo, se zgrudil sredi dvorišča na obraz in obležal.

Grofica je kriknila in planila po stopnicah in Rojnik za njo. Tudi sestra je že pritekla na dvorišče, kjer sta dva delavca pobirala mo- ža.

— V sobo na divan! — je ukazala vsa vzne- mirjena grofica. — Ali se je pobil? Ali je krvav?

Moža so nesli v sobo, odpeli ga in močili z vodo in kisom, da bi se zavedel.

Videlo se je takoj, da ni le slabost, ampak tudi mrzlica, ker je delavec ves trepetal. Roj- nik ni vedel, kaj naj začne, in mučno mu je bilo tembolj, ker ga je pogledovala sestra z nekim sovražnim očitanjem. Na vseh obrazih se je videla skrb, kaj bo s človekom, pa tudi vpraš- nje, zakaj se je to zgodilo in kaj pomeni.

Rojnik se je zganil in telefoniral po zdrav- nika. Delavcu je bilo počasi bolje, vendar so ga morali prenesti na dom.

— Vojne in lakote varuj nas Gospod! —

je rekel zdravnik, ko so bolnika dvignili na no- silnicah, in Rojnik mu je bil hvaležen, dasi ni čutil nikake krivde radi tega, kar se je bilo ravnotčas zgodilo.

Takoj pa, ko je zdravnik odšel, je poklical v pisarno delovodjo in natančno izpraševal, ka- ko je bilo z bolnim delavcem. Slučaji bolezní so se zadnje čase naglo množili, zato je ukazal, naj ne silijo bolnih ljudi v tvornico. Nato je pregledal dvoje, troje pisem. Nič posebnega ni bilo v njih in v kratkih besedah je povedal u- radnici, kaj naj odgovori. Stopil je nekatero- krat po pisarni, ko pa se je prepričal, da ne more ničesar delati, je šel črez dvorišče na vrt, kamor je zadnje čase zavil vselej, kadar se je hotel popolnoma pomiriti.

Vrt je bil obzidan z visokim, od starosti začrnim zidom, zato je bilo v njem tem više, tem prijeteje. Sestra in grofica sta bili na željo poslednje šli pogledat k delavcu, ki je imel številno rodbino, na dom ter jim nesli nekaj živeža. Rojnik pa je ostal sam. Ali se je se- stra premislila? se je vprašal. Ali bo ostala tukaj? Da govori grofica o delu, ga je močno iznenadilo. Torej ni zgolj radi rodu voditeljic onega akademskega društva! Vsaj teorijo po- zna nekoliko če je tudi njeno modrovanje suho- parno in profesorsko! Bil je čas, ko so taka- le "vprašanja" zanimala Rojnika kakor lanski sneg. Odkar pa je njegova tvornica odzvela in začela donášati dobrih dobičkov, odkar je bil prisiljen odločevati v stvarih, ki so mu bile nove, je moral razmišljati o marsičem, česar bi prej ne bil storil že radi svoje udobnosti.

Predvsem je videl razmerje med samimi seboj in delavci v tvornici. Kadar je hotel, je šel po zabavi, razvedrilu, vsako uro je bil svoboden. Delavci, ti so bili natančno ob določe- nem času pri delu; točno ob osmih je zašumel stroj. Potem pa zaposleni do polдне in do več- čera! Njegovo delo je bilo večinoma v pisarni, v zdravem in čistem prostoru, strojarji so mo- rali robotati v zaprašenih in mokrih delavnicah, čestokrat ves dan v najhujšem smradu, da je Rojnik kar obrnil, ko je došel k njim, čestokrat z razgaljenimi, golimi rokami in bosí.

Ni le vojna! si je dejal Rojnik. Tu je še nekaj družega! Nekaj, kar je bilo že pred vojno in bo tudi po njej! Jaz sem prost, ti ni- so, meni je dobro, ali je njim? In kaj šele v velikih podjetjih? Tu še nekaj delam, četudi brez srag, tam pa sploh ni treba zganiti z me- zincem, tistim, ki so na toplem in mehkem za- delnicami! Ali bo šlo tako? Ali se ne bi moglo zrušiti ravnotežje? Vse mogoče! A potem lahko pride do velikih reči, do velikih požarov, kakršnih še ni bilo videti!

Rojnik se je šetal po vrtu in bolelo ga je, ko je gledal, kako je zanemarjen latnik po sre- di vrta, nekaj zdrav in košat. Trte so umi- rale, ne od starosti, ampak zato, ker jih nihče ni negoval. Prej je skrbel zanje Rojnikov oče, ki jih je bil sam zasadil, in sin je zdaj videh, kako je njegovo življenje vse drugačno kakor očetovo, ko se je tekot enega samega roda vse bistvo življenja spremenilo, tako da spet ključ spremembe, velike in globoke spremembe.

Avto je zabrnal na dvorišču. Torej misli- ta sestra in grofica zares oditi? Rojnik je šel h gredici, polni razvelih nagljev, ki se jih Na- talija ni mogla prejnjaj dan nagledati, ter jih natrgal velik šop v najrazličnejših barvah.

— Menim, da je dekle prebolelo! — si je dejal, ko jih je nesel v hišo. — Prigodek s po- čitnic pač, da niso tako enolične!

Ko ste se Grudnovka in Natalija vrnili, ni hotel Rojnik prav verjeti, da res že odhajate. Toda Grudnovka je nalašč pospešila odhod, ker je hotela pokazati bratu, da jo je užalil in da mu ne odpusti. Morda je menila, da bo obža- loval svoje besede, pa se je motila. Brat je bil popolnoma ravnodušen, in ko je sestra sedla v avto, je bil sam s seboj zadovoljen, ker ji je bil pred poldnem odkrito in pogumno povedal svoje mnenje. Zakaj, tega si sam ni vedel raz- tolmaiti.

Velic Rojnikovi nepriljubljenosti je grofica slutila, da nekaj ni v redu. Kaj, tega ni mogla uganiti. Grudnovka ni niti črhnila v razgovor- u z bratom. Slovo je bilo prijazno in navidez brez vsakršne sence, vendar so vsi trije čutili, da je nekaj med njimi, česar prejnjaj dan ni bilo, da so se kar črez noč oddaljili in da je bolje, da se ločijo.

(Dalje prihodnjic.)